

Arrian. Taktisk udrykning mod alanerne

Oversat af Søren Lund Sørensen

Følgende lille tekst, der mangler sin afslutning, er bevaret i ét håndskrift fra det tiende århundrede og indeholder Arrians (ca. 86-160) beskrivelse af den taktiske formation, i hvilken han som statholder over provinsen Cappadocia (131-137) skulle rykke ud mod alanerne og kæmpe. Alanerne, der kom fra Kaukasus, trængte under kejser Hadrian ind i romerriget og udgjorde en reel trussel. Vi ved ikke, om Arrian nogensinde kom i kamp med alanerne. Historieskriveren Dion Cassius, der som den eneste anden overleverede forfatter fortæller om denne begivenhed, synes at vidne om, at et egentligt slag aldrig blev udkæmpet.

Dion Cassius 69.15: "På denne måde sluttede da krigen med jøderne, og en anden blev påbegyndt af alanerne (de er massageterne) på opfordring af Farasmanes. Krigen gik hårdt ud over Albanien¹ og Medien og berørte både Armenien og Kappadokien. Krigen kom til ophør, da alanerne af Volugeses dels blev formildede ved gaver, dels var bange for Flavius Arrianos, statholderen af provinsen Cappadocia."

Arrian lader til at have forfattet sit lille værk, mens han endnu var statholder i Cappadocia, og skriftet vidner da også om, at Arrian gjorde sig egentlige taktiske overvejelser. I denne forbindelse skal det nævnes, at vi fra Arrians hånd også har bevaret en egentlig teoretisk håndbog i taktik. Arrians taktiske udrykning mod alanerne er, som mange af Arrians skrifter, forfattet med Xenofons attiske græsk som forbillede. Man kan således finde mange paralleller til både Xenofons Cyropædi og Anabasis.² Følgelig er det ikke nemt at få alle de græske taktiske termer til at passe med de latinske militærtermer.³ Dette skrift skal dels læses som en blandt mange af Arrians stiløvelser over Xenofon, dels som et vidnesbyrd om de storpolitiske udfordringer Arrian stod over for som statholder i provinsen Cappadocia.⁴

[1] De beredne spejdere skal sammen med deres egen anfører opstilles i to grupper foran hele hæren. Efter dem kommer de beredne bueskytter fra Petra, ligeledes opdelt i to grupper. Dekurionerne skal anføre dem. Efter dem skal der opstilles rytterne fra den

-
1. Ikke identisk med Albanien på Balkan.
  2. Bosworth, A.B. in ANRW II 34.1 264-272 (1993).
  3. Jf. Saxtorph, N.M. & Torzten, C.G.: "Acies contra Alanos: Arrian on military tactics" i *Ancient history matters: Studies presented to Jens Erik Skydsgaard on his seventieth birthday*. Roma 2002, 221-226 for en oversættelse til engelsk forsynet med en krigshistorisk kommentar.
  4. Oversættelsen er foretaget på baggrund af Roos, A.G.: *Flavius Arrianus II. Scripta minora et fragmenta*. Tübingen 1967.

afdeling, der kaldes aurianere. Sammen med dem skal der opstilles rytterne fra den fjerde raetiske kohorte, hvis anfører er Dafnes fra Korinth. Efter dem kommer rytterne fra den afdeling, der kaldes kolonisterne. Sammen med dem skal der opstilles ituræerne, kyrenæerne og rytterne fra den første raetiske kohorte. Alle disse skal være under Demetrios' kommando. [2] Efter dem kommer det galliske rytteri, der også skal være opstillet i to grupper, og det skal anføres af den samme centurion, der også har kommandoen over lejren.

[3] Efter dem skal infanteriet, italikerne og kyrenæerne opstilles, og de skal holde felttegnene. Pulcher, der er italikernes anfører, skal lede dem alle. Efter dem skal det bosporanske infanteri⁵ med Lamprokles som anfører marchere, og efter dem numiderne, som er underlagt deres anfører Verus. [4] Hvert geled skal bestå af fire infanterister. Bueskytterne blandt dem skal have kommandoen. Det tilhørende rytteri skal vogte flankerne. Efter dem skal eliterytteriet ride, derefter legionens rytteri. [5] Så kommer artilleriet, den femtende legions anfører Valens med legionens felttegn, præfekten, tribunerne og under dem centurionerne fra den første kohorte. Foran felttegnet skal infanteriets spydkastere være opstillet. Infanteriet skal være opstillet med fire mand i dybden. [6] Efter den femtende legion skal den tolvte legions felttegn være opstillet omgivet af tribunerne og centurionerne. Ligeledes skal denne legion marchere opstillet fire mand i dybden.

[7] Efter infanteriet skal hjælpetropperne være opstillede: infanteriet fra Lille Armenien, de sværtbevæbnede fra Trapezunt samt de kolchiske og rizianske lansebærere⁶. Efter dem skal det apuliske infanteri opstilles. Secundinus, der netop er apuliernes anfører, skal have kommandoen over alle hjælpetropperne. Efter dem skal trodset følge. [8] Afdelingen af geterne med deres anfører skal følge efter trodset.

[9] De centurioner, der har fået opgaven, skal vogte infanteriets flanker. Den galatiske afdeling samt det italiske rytteri skal ride ved siden af for at passe på dem, én kolonne ved hver flanke. Deres anfører skal følge efter dem ved flankerne.

---

5. Bosporos ligger ved Krimhalvøen.

6. Disse kom fra området omkring floden Rizios i området øst for Trapezunt, der omtales af Arrian i *Omsejlingen af det Sorte Hav* 7 og geografen Ptolemaios 5.6.6.

[10] Anføreren for den samlede hær, Xenofon,⁷ skal størstedelen af tiden ride foran fodfolkets felttegn, men andre gange skal han ride langs marchordenen og inspicere hæren, for at den skal marchere som befalet. Hvis nogen er kommet ud af takt, skal han få dem tilbage i marchordenen, og dem, der holder takten, skal han rose derfor.

[11] Hæren skal marchere således opstillet. Når hæren ankommer til det aftalte sted, skal alt rytteriet opstilles i en firkant, og spejderne skal sendes op på højtliggende terræn for at holde udkig efter fjenden. På signalet dertil skal hæren i stilhed udruste sig og opstille sig i formation. [12] Formationen skal være følgende: Begge infanterifløje skal besætte det højtliggende terræn, da opstillingen skal finde sted på denne måde: Bag ved dem på den højre fløj skal Vasakes' og Arbelos' armenere opstilles og besætte fløjens højestliggende punkt, eftersom de alle er bueskytter. [13] Foran dem skal infanteriet fra den italiske kohorte opstilles. Pulcher, som også er anføreren for den italiske kohorte, skal have kommandoen over dem alle. Både Vasakes, Arbelos, deres rytteri og infanteri skal tjene til støtte for Pulcher.

[14] På den venstre fløj skal hjælpetropperne fra Lille Armenien, de letbevæbnede fra Trapezunt og de rizianske lansebærere opstilles på det højestliggende punkt. Foran dem skal opstilles de tohundrede apuliere og hundrede kyrenære, så de sværtbevæbnede kan beskytte spydkasterne, der fra det højtliggende terræn kan kaste deres spyd hen over hovedet på dem. [15] Den femtende legions infanteri skal besætte hele den højre del af området, der ligger foran midten af terrænet, fordi de er flest. Den resterende del af venstre fløj skal udfyldes af den tolvte legions infanteri hen til kanten af den venstre fløj. Den skal være otte mand i dybden og tætsluttet. [16] De første fire geledder skal bestå af spydbærere, hvis spyd har en lang jernspids. Første geled skal stå med fældede spyd, så at de kan stikke spyddene i bugen på hestene, hvis fjenden kommer dem nær. [17] Andet, tredje og fjerde geled skal, når det er muligt, kaste deres spyd for at såre hestene og dræbe eller uskadelliggøre rytteren, idet spydspidsen gennemborer skjoldet og brystpanseret og bøjer, fordi jernet er blødt. [18] I de følgende geledder skal lansebærerne opstilles. Det niende geled skal bestå af bueskytter til fods fra Numidia, Kyrene, Bosporos og Ituræa. [19] Artilleriet skal opstilles på hver fløj bag hver legion, for at de på længst mulig afstand kan beskyde den fremrykkende fjende.

---

7. Arrian omtaler sig selv som Xenofon.

[20] Det samlede rytteri skal være opstillet i otte afdelinger og undergrupper på begge fløje bag infanteriet. Foran dem skal som beskyttelse stå de tungt udrustede og bueskytterne i to undergrupper. I midten af legionen skal opstilles seks undergrupper ...⁸ [21] De beredne bueskytter skal stå tæt bag ved legionen, for at de kan skyde hen over hovedet på den. Lansebærerne, spydbærerne, sværdbærerne og øksebærerne skal holde opsyn med begge flanker og afvente signalet. [22] Sammen med Xenofon skal eliterytteriet, tohundrede af legionens infanterister, livvagterne, eliterytteriets centurioner, livvagternes anførere og eliterytteriets dekurioner opholde sig. [23] Omkring ham skal stå ...⁹ hundrede lansebærere, for at han kan holde øje med legionen og lægge mærke til, om der er nogen mangler. I så fald kan han begive sig derhen og rette op på det. [24] Med rytteriet skal Valens, der også er anfører for den femtende legion, have kommandoen over hele den højre fløj. Den tolvte legions tribuner skal have kommandoen over den venstre fløj.

[25] Således opstillet skal der være tavshed i hæren, indtil fjenden kommer inden for skudvidde. Når de da kommer tæt på, skal alle hæve et stort og frygtindgydende krigsråb til Enyalios,¹⁰ og artilleriet skal affyre missiler og sten, bueskytterne skal skyde pile, og både de letbevæbnede og de skjoldbærende lansebærere skal kaste deres lanser. Hjælpetropperne på det højtliggende terræn skal beskyde fjenden med sten. Den samlede beskydning skal komme fra alle sider og være mest muligt koncentreret, for at man kan skræmme hestene og tilintetgøre fjenden. [26] Håbet er, at den ustyrlige mængde af skyts skal hindre de fremrykkende skythere¹¹ i at nærme sig legionens infanteri. Hvis de nu kommer tæt på, skal de forreste tre geledder låse deres skjolde, presse skuldrene mod hinanden og modtage angrebet på bedste vis i så tæt en formation, som det er fysisk muligt. Det fjerde geled skal kaste sine lanser hen over hovedet på de første tre geledder. Første geled skal uden skånsel slå og stikke med lanserne mod heste og fjender. [27] Hvis der er åbenlys flugt, efter man har slået fjenden tilbage, skal infanterigelederne angribe, og halvdelen af rytteriafdelingerne skal forfølge fjenden. De, der er opstillet forrest, skal som de første sætte efter fjenden. [28] Den øvrige halvdel skal følge dem, der sætter efter fjenden, dog ikke i vild forfølgelse, men i forma-

---

8. Her er der et hul i teksten.

9. Her er der et hul i teksten.

10. En gammel krigsgud.

11. Med Xenofon som sit forbillede kalder Arrian konsekvent alanerne for skythere.

tion. Således kan de optage forfølgelsen med udhvilede heste, hvis flugten tager til, men hvis fjenden gør omkring, kan de angribe den. [29] Samtidig skal bueskytterne rykke frem og affyre deres pile, så man ikke giver den flygtende fjende mulighed for at gøre omkring. De letbevæbnede lansebærere skal sætte i løb og forfølge fjenden. Infanterigeledderne skal ikke længere forblive på deres plads, men rykke frem i hurtig march, så de følgelig kan beskytte rytteriet, hvis man møder hårdere modstand fra fjenden.

[30] Dette er planen, hvis fjenden bliver slået på flugt efter det første angreb. Hvis fjenden skulle gøre omkring og omgå fløjene, skal de lette bueskytter på fløjene strække sig op på det højere terræn. Jeg tror ikke, at fjenden, når den ser, at fløjene bliver svækkede ved udstrækning, vil kunne bryde igennem dem og hugge dem ned. [31] Hvis de skulle overrumple begge eller kun én fløj, vil deres rytteri nødvendigvis udgøre den ene fløj og deres spydbærere den anden. Rytteriet skal da angribe ikke med kastespyd, men derimod med deres sværd og økser. Eftersom skytherne og deres heste er letbevæbnede

...

---

12. Der er ikke bevaret mere af teksten.